

5.9.2002

ELÄKKEEN LASKUTAVASTA SOPIMUS - TYÖELÄKKEIDEN RAHOITUKSEEN LISÄÄ KESTÄVYYTTÄ

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat täydentäneet ja täsmentäneet 12. marraskuuta 2001 tekemäänsä yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskevaa sopimusta.

Eläkepalkan laskemista neuvottelusopimuksessa esitettiin muutettavaksi siten, että eläkkeen määrä on riippumaton työuran jakautumisesta eri työsuhteisiin. Vuodesta 2005 eläke lasketaan kunkin vuoden palkan ja karttumaprosentin perusteella. Koko ansainta-ajan huomioon ottava laskentamalli selkeyttää työeläkejärjestelmää ja tekee siitä nykyistä oikeudenmukaisemman.

Eläkepalkan yhden laskutavan ja eläkkeiden karttumamuutosten ohella ratkaisu sisältää useita muita merkittäviä linjauksia. Palkattomien jaksojen eläketurvan olennainen parantaminen edistää merkittävästi etenkin työn tekemisen ja lastenhoidon yhteensovittamista.

Elinajan odotteen jatkuvaan kasvuun varaudutaan kestävällä tavalla ottamalla käyttöön elinaikakerroin. Työeläkkeiden rahastointiasteen korottaminen merkitsee järjestelmän rahoituksen kantokyvyn parantamista.

Eläkkeen laskusääntöjen yhdenmukaistaminen mahdollistaa yksityisen sektorin eläkelakien, TEL:n, LEL:n ja TaEL:n, osalta eläkkeen määräytymisen yhdenmukaistamisen heti vuoden 2005 alussa. Em. lait yhdistetään tämän jälkeen niin pian kuin se on mahdollista.

Julkisen sektorin aloilla neuvotellaan ratkaisusta erikseen alojen omat lähtökohdat huomioiden.

Marraskuun työeläkeuudistuksen ja nyt tehtyjen täydennysten keskeisenä tavoitteena on vahvistaa edelleen työeläkejärjestelmän kestävyyttä vastaamaan työelämän muutoksia ja ikääntymisestä aiheutuvia uusia olosuhteita. Työeläkejärjestelmän taloudellista kantokykyä vahvistetaan vastaamaan eläketurvan perustehtävää - turvaamaan riittävä ansiosidonnainen työeläketurva myös tulevaisuudessa.

Ratkaisu myöhentää osaltaan keskimääräistä eläkkeellejäämisikää. Tähän liittyen kannustimia jatkaa työn tekemistä erityisesti vanhemmalla iällä lisätään. Uusiutuva työeläketurva palkitsee työntekijää työssä jatkamisesta sekä koko yhteiskuntaa siitä, että työeläkemenot eivät ole tulevaisuudessa työn tekemisen tai teettämisen liiallisena esteenä.

Jotta työeläkeuudistuksen tavoitteet toteutuisivat, tarvitaan muutoksia myös työelämässä. Jo aiemmin sovitut päätökset merkitsevät kuntoutukseen lisäpanostuksia. Osana työeläkeuudistusta sovittiin marraskuussa työkyvyttömyyden uhan toteutukseen perustuva oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Valtioneuvoston istuntoon on tulossa kuntoutusta koskevan lainsäädännön muuttaminen. Siihen liittyvä Työeläkevakuuttajat TELA:n koordinoima koulutusohjelma käynnistetään lähipäivinä.

Eläkepalkan laskutavasta yksimielisyys – laskusäännössä painotetaan sekä työhistoriaa että työuraa

Marraskuun sopimuksessa todettiin, että uudistukset tulevat voimaan pääsääntöisesti vuoden 2005 alussa, mutta eläkepalkan laskemisen valmistelu jäi silloin yksityiskohdiltaan auki.

Nyt saavutettu neuvottelusopimus merkitsee, että vuoden 2005 alusta ei ole enää käytössä erillistä eläkepalkan laskusääntöä, vaan eläke lasketaan kunkin vuoden palkan ja karttumaprosentin perusteella. Uudistus selkeyttää jatkossa työeläkejärjestelmää ja korostaa sen vakuutusperiaatetta.

Työsuhteesta, joka on alkanut ennen ajankohtaa 1.1.2005, muodostetaan vapaakirja nykyisten laskentäsääntöjen mukaisesti. Siirtymävaiheessa on sovittu erityisestä suojasäännöstä niille, jotka siirtyvät eläkkeelle ennen vuotta 2012 työsuhteesta, joka on alkanut ennen vuotta 2005. Heidän osaltaan eläke – jos se olisi suurempi – määräytyy nykyisen lain mukaisesti.

Pitkä työura otetaan sopimuksessa huomioon siten, että karttumaprosenttia korotetaan iän mukana. Karttuma on ikävälillä 53 – 62 vuotta 1,5 prosentin sijaan 1,9 prosenttia vuosipalkasta vuodesta 2005 alkaen. Samanaikaisesti 53-vuotiailla tai sitä vanhemmilla työntekijöillä työntekijän eläkemaksu on noin 30 prosenttia korkeampi kuin alle 53-vuotiailla. Jo marraskuussa sovittiin, että 63 – 68-vuotiaille tulee vuoden 2005 alusta 4,5 prosentin kannustinkarttuma. Eläkettä laskettaessa aikaisempien vuosien palkkoja tarkistetaan kertoimella, jossa palkkojen muutoksen osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutoksen 20 prosenttia.

Yhteensovitukselta luovutaan

Kahden laskutavan järjestelmään olisi jäänyt edelleen työeläkkeiden yhteensovitus, jossa eläke rajataan 60 prosenttiin laskennallisesta eläkepalkasta. Nyt sovittiin, että yksityisaloilla vuonna 2005 tai sen jälkeen alkavien yksityisalojen työeläkkeissä yhteensovitus tehdään vain liikenne- ja tapaturmaeläkkeiden kanssa.

Yhteensovitukselta luopuminen merkitsee, että ikääntyneet henkilöt voivat parantaa työeläketurvaansa 63 ikävuoden jälkeen, jolloin karttumaprosentti on aiemmin sovittu 4,5 prosenttia.

Tulevan ajan eläke muuttuu

Työkyvyttömyyseläkkeet muuttuvat 63 vuoden iässä vanhuuseläkkeiksi. Tulevan ajan eläkepalkan tarkastelu-aika on viisi vuotta ennen työkyvyttömäksi tuloa. Eläkkeen saaminen edellyttää, että eläketapahtumavuoden ja sitä edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden aikana työeläkeansioita on vähintään 12 000 euroa. Tulevan ajan karttuma on 1,3 prosenttia ikävälillä 50 – 63 vuotta.

Niitä nuoria henkilöitä, joita kohtaa työkyvyttömyyseläketapahtuma ennen kuin he ovat täyttäneet 23 vuotta, koskevat pääsääntöä lievemmat kriteerit. Pitkään työkyvyttömyyseläkkeellä olevien eläketason varmistamiseksi eläkkeitä korotetaan iästä riippuvalla kertoimella työkyvyttömyyseläkkeiden kestänyt viisi vuotta.

Työttömyyseläkkeissä tai niiden jälkeisissä vanhuus- ja perhe-eläkkeissä tulevan ajan eläke lasketaan nykyisin mukaan.

Palkattomien aikojen eläketurva paranee merkittävästi

Palkattomien jaksojen eläkekarttuma uudistuu vuoden 2005 alusta. Ansiosidonnaisten päiväraha-aikojen osalta vanhuuseläkettä karttuu perusteesta, joka on 100 prosenttia päivärahan perusteena olevasta ansiosta äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausilta. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan ja vuorotteluvapaan karttuman perusteena on 75 prosenttia ja muiden ansiosidonnaisten päiväraha-aikojen osalta 65 prosenttia etuuden perusteena olevista ansioista. Tulevan ajan eläkkeen osalta peruste on kaikissa etuusajoissa 100 prosenttia.

Karttuma on kaikissa ikäluokissa 1,5 prosenttia. Eläkeoikeudet rahoitetaan siitä etuusjärjestelmästä, joka on ollut karttuman perusteena. Äitiys- ja vanhempainrahakauden päätyttyä karttuma jatkuu, mutta kuitenkin siten, että sen enimmäisaika on 12 kuukautta.

Muiden palkattomien aikojen osalta (hoitovapaa, opiskeluaikat) sopimus perustuu siihen, että hallitus antaa niihin liittyvän esityksen.

Elinajan odotteen kasvuun varaudutaan elinaikakertoimella

Keskimääräinen elinikä kasvaa. Myös eläkejärjestelmässä varaudutaan sen aiheuttamiin kustannuksiin aiempaa selkeämmin. Nyt tehdyssä sopimuksessa päätettiin sellaisen mekanismin käyttöönotosta, jossa eläketurva sopeutuu automaattisesti eliniän odotteen muutokseen. Uudistus on merkittävä läpimurto työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyden takaamiseksi.

Käyttöön otetaan erityinen elinaikakerroin. Jos tilastojen mukainen elinikä pitenee niin elinaikakerroin pienentää vastaavasti sinä vuonna alkavia eläkkeitä. Tämän pienenemisen eläkkeelle jäävä voi korvata jatkamalla työn tekoa.

Ensimmäisen kerran elinaikakerroin – jonka laskenta on esitetty nk. Elinaikatyöryhmän muistiossa - otetaan käyttöön vuonna 2009, jolloin sen pohjana ovat vuosien 2003 – 2007 kuolevuustilastot.

Rahastointia vahvistetaan

Suurten ikäluokkien aiheuttaman työeläkemaksun kasvupaineiden vuoksi vanhuuseläkerahastointia lisätään vuodesta 2003 alkaen. Tavoitteena on mahdollisimman tasainen maksukehitys. Lisärahoitus mitoitetaan niin, että se on vuoteen 2013 mennessä 7,50 prosenttia vakuutetusta palkkasummasta.

Meno- ja maksuvaikutukset

Sopimusten (12.11.2001 ja 5.9.2002) vaikutus yksityisalojen työeläkemenoon on arviolta - 0,5 prosenttiyksikköä palkoista vuoteen 2020 mennessä sekä noin - 2,7 prosenttiyksikköä vuoteen 2050 mennessä.